

9. Osin E., Boniwell I. Self-determination and well-being. Poster presented at the Self-Determination Conference. Ghent, Belgium, 2010.
10. Rogers K. R. Psychotherapy and personality change / K.R. Rogers, R.F. Dymond. – Chicago, 1954. – 344 p.
11. Seligman M. E. P., Csikszentmihalyi M. Positive psychology // American psychologist. Vol.55/1, 2000. – P.5-14.

Spysok vykorystanih dzherel

1. Maksimenko S. D. Psihologija vnutrishn'ogo svitu / S. D. Maksimenko // Rozvitok osobistisnoi aktivnosti : teoretichni aspekti : zb. nauk. pr. / za red. akad. S. D. Maksimenka. – K. : Milenium, 2005. – S. 3-32.
2. Maksimenko, S.D. Genezis sushhestvovaniya lichnosti / S.D Maksimenko. – K. : Izd-vo OOO «KMM», 2006. – 239 s.
3. Maslou, A. Motivacija i lichnost' / A. Maslou. – 3-e izd. – SPb. : Piter, 2008. – 352 s.
4. Serdjuk L. Z. Osobistisnij modus samorealizacii majbutnih fahivciv / L. Z. Serdjuk // Visnik pisljadiplomnoi osviti: zb. nauk. pr./ Un-t. menedzh. osviti NAPN Ukraïni; redkol.: O. L. Anufrieva [ta in.]. – Vip. 10(23)/ golov. red. V. V. Olijnik. – K.:ATOPOL, 2014. – S. 239-248.
5. Stolin V. V. Samosoznanie lichnosti / V. V. Stolin. – M. : Izd-vo MGU, 1983.– 308 s.
6. Bandura A. Self-efficacy: the exercise of control. – N.Y.: W.H.Freeman & Co, 1997.
7. Deci E. L., Ryan R. M. Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. – New York: Plenum press, 1985.
8. Deci E. L., Ryan, R. M. The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior // Psychological Inquiry. –Vol. 11, 2000. –P.227-268.
9. Osin E., Boniwell I. Self-determination and well-being. Poster presented at the Self-Determination Conference. Ghent, Belgium, 2010.
10. Rogers K. R. Psychotherapy and personality change / K.R. Rogers, R.F. Dymond. – Chicago, 1954. – 344 p.
11. Seligman M. E. P., Csikszentmihalyi M. Positive psychology // American psychologist. Vol.55/1, 2000. – P.5-14.

Maksimenko S.D., Serdiuk L.Z. Psychological Bases of Personal Self-Realization: Structure and Function. The article reveals the psychological foundations of the self-realization phenomenon. It is determines that personal self-realization as a self-determined phenomenon is determined by a complex of interconnected personal indicators, including the value of self-development, integral perception of a personal life course, self-acceptance and so on. Psychological meaning of personal self-realization is defined, namely: psychological aspects of self-actualization that support understanding of personal meaning of self-realization. Importance to study objective laws of the process of personal self-realization through its value-semantic mediation is substantiated. An important factor of personal self-realization is *internal motivation*, caused by personal creativity, self-guidance, desires for self-development, a high-status position in social contact, knowledge.

Key words: *self-realization, motivation, synergy, self-determination, self-organization.*

УДК 159.923.2

Чепелєва Н.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ САМОПРОЕКТУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ ПОСНЕКЛАСИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Чепелєва Н.В. Дослідження самопроектування особистості у контексті поснекласичної психології. Розглянуто проблеми особистості з огляду на постнекласичний методологічний підхід, який тлумачить особистість як культурний об'єкт, що формується завдяки процесам самотворення, самопроектування та самодетермінації. Показано, що розуміння та інтерпретація соціокультурного та життєвого досвіду сприяють формуванню особистості як

дискурсивного суб'єкта. Визначено основні дискурсивні засоби створення людиною особистого проекту – наративи, міфи та особистісні концепції, які покладаються людиною в основу свого, саморозуміння саморозвитку та самопроекування.

Ключові слова: постнекласична психологія, самопроекування особистості, наратив, дискурс, особистий досвід, смисл, інтерпретація.

Чепелева Н.В. Исследования самопроектирования личности в контексте постнекласической психологии. Рассмотрены проблемы личности с точки зрения постнекласического методологического подхода, который трактует личность как культурный объект, формирующийся благодаря процессам самосозидания, самопроектирования и самодетерминации. Показано, что понимание и интерпретация социокультурного и жизненного опыта способствуют формированию личности как дискурсивного субъекта. Определены основные дискурсивные средства создания человеком личного проекта – нарративы, мифы и личностные концепции, которые личность кладет в основу своего самопонимания, саморазвития и самопроектирования.

Ключевые слова: постнекласическая психология, самопроектирование личности, нарратив, дискурс, личный опыт, смисл, интерпретация.

Постановка проблеми. Проблема особистості є центральною для психологічної науки, оскільки саме особистість є основою для розуміння будь-яких психічних явищ. Не менш значущою є й проблема розвитку особистості, ключовими передумовами якого є оволодіння власною поведінкою, формування системи внутрішньої регуляції діяльності, яка забезпечує здатність людини до саморозвитку та самореалізації, що у свою чергу, є необхідною передумовою успішної адаптації до мінливих умов ринку праці, цивілізаційних та культурних вимог суспільства. Особливо актуальною ця проблема є в сучасних соціокультурних умовах, коли все гострішою постає соціальна потреба в особистостях, що відповідають вимогам інформаційного суспільства, які, насамперед, передбачають здатність до особистісного саморозвитку, самопроекування, індивідуальну відповідальність за власні вчинки та долю суспільства у цілому.

Таке тлумачення особистісного функціонування відповідає методологічному підходу, який отримав назву постнекласичного. Постнекласичний підхід передбачає активне включення до розгляду та дослідженню особистості соціально-історичного та культурного контексту. У рамках цього підходу розвиваються такі напрями досліджень, як соціальний конструктивізм (К. Герген, П. Бергер, Т. Лукман та ін.), наративна психологія (Дж. Брунер, Т.Р. Сарбін, В. Барр, М. Уайт, Й. Брокмейер, Р. Хараре, М.Л. Крослі) і наративна практика (Дж. Фрідман, К. Людвіг, К. Жорняк, К. Калмикова, Е. Мергенталер), дискурсивна психологія (Р. Харре, Дж. Поттер, Д. Едвардс, Дж. Шоттер та ін.). Більшість з них пов'язані з так званим наративним поворотом у соціальних та гуманітарних науках. Він дозволив розширити предмет дослідження особистості з огляду на те, що когнітивні та інтерпретаційні процеси, результати яких знаходять своє відображення у наративних (оповідальних) текстах, складають ядро особистості та її індивідуального досвіду. Дискурсивний аналіз, у свою чергу, привернув увагу до активних міжособистісних та внутрішньоособистісних процесів, за допомогою яких людина осмислює історію власного життя.

Постнекласична психологія спирається на гуманітарну парадигму, яка тлумачить особистість не як природний, а культурний об'єкт, як твір. При цьо-

му людина розглядається як вкорінена у світі культури, з яким вона взаємодіє і з допомогою якого вона себе створює. Ключовим для постнекласичної психології є також розгляд особистості як творця власного життя, активного самоде-термінованого суб'єкта.

У межах постнекласичного підходу соціокультурний світ можна розглядати як світ значень, що транслюються культурою та інтерпретуються людьми в їх повсякденному житті. При цьому поведінка людина, ситуація, в якій вона опинилася (точніше її інтерпретація), задаються насамперед мовою як важливим атрибутом культури. Саме означування реальності, тобто заміщення її певними культурно заданими схемами дозволяє не лише обдумувати, осмислювати те, що відбувається, аналізувати й переживати ті чи інші події, але й впорядковувати їх, творячи для себе нову психічну реальність, новий досвід.

Мета статті. Дати характеристику самопроектуванню як важливому чиннику розвитку особистості у контексті психологічної герменевтики, яка є невід'ємною складовою постнекласичного методологічного підходу.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Самопроектування ми розглядаємо як здатність особистості діяти, виходячи із власного задуму, проекту відносно свого майбутнього та власної особистості, що є однією із провідних детермінант здійснення життєвих планів та намірів. Воно базується на інтерпретації та осмисленні попереднього особистого і соціокультурного досвіду шляхом занурення у соціокультурний дискурсивний простір та створенні власного смислового простору, що є вагомим чинником розвитку особистості. По суті – це створення нового контексту життя, що задає нові вектори особистісного розвитку, які базуються на відкритості новому досвіду.

Мета самопроектування – сформувані особистісний проект розвитку, що передбачає створення життєвої стратегії, програми, обрання життєвої перспективи, а також засвоєння способів забезпечення особистісного зростання та втілення їх як в особистісному проекті, так й у проекті власного життя. Ідеальний проект бажаного розвитку будується самою особистістю на основі власного життєвого та узагальненого соціокультурного досвіду. Він є базисним центром смислоутворення, що дозволяє вибудувати життєві стратегії та сформувані плани перспективи і програми особистісного розвитку та втілити їх у життєвих практиках.

Самопроектування передбачає наявність у внутрішньому плані свідомості певного дискурсивного поля, яке постійно поповнюється за рахунок набутого досвіду й узагальнюється на основі внутрішніх інтенцій особистості та структурується під впливом цілей, мотивів, намірів людини. При цьому людина спирається й на соціокультурні концепти, які організують її особистісний досвід.

Особистісний проект можна тлумачити як осмислену версію людського буття. Будучи втіленим у дискурсивній формі, він дає можливість особистості усвідомлювати себе, власний досвід, розкривати власні сенси. Реалізація такого проекту дає можливість людині не тільки самореалізуватися у соціумі, а й визначити шляхи власного розвитку у тому напрямі, який здається їй у даних соціокультурних та життєвих умовах найбільш прийнятним, таким, що відповідає

власним цілям та завданням. Іншими словами, обраний проект стає «смісловою домінантою», базисним центром смислоутворення, визначаючи значимість усього, що відбувається з людиною, та відкриваючи перспективи подальшого особистісного зростання.

Таким чином, особистісний проект передбачає: 1) створення «задуму себе», тобто конструювання Я-можливого, або Я-бажаного, або ж Я-ідеального; 2) створення схеми або сюжету подальшого життя і себе у ньому; 3) реалізацію цього задуму шляхом вибудовування бажаної, передбачуваної ідеальної історії власного життя або плану, за яким втілюватиметься задум, а також конструювання власної ідентичності, адекватної власному задуму. Проект базується на соціокультурних зразках, а також на наявній в особистості концепції себе і свого життя, яка, з одного боку, задає зміст проекту, з іншого – вибудовує обмеження задуму та можливостей його реалізації.

Невичерпним семіотичним ресурсом для самоосмислення та самопроектування є тексти культури, оскільки у них зафіксовані соціокультурні норми, програми, способи освоєння реальності, представлені різні культурно прийнятні варіанти особистісного розвитку та шляхи самоконструювання, а також версії «ідеальної» для даної культури особистості. Інакше кажучи, тексти культури є одним із універсальних засобів саморозуміння, самоідентифікації та саморозвитку. Насамперед це стосується оповідальних текстів (нарративів).

Нами були виділені основні функції, яку ці тексти відіграють у сучасній культурі. До них належать:

- Трансляюча, яка забезпечує трансляцію культурних цінностей, норм, правил, смислів, схем інтерпретації тощо.

- Регулятивна, за допомогою якої відбувається регуляція поведінки, діяльності, оцінок, інтерпретацій членів культурного співтовариства.

- Когнітивна, завдяки якій люди засвоюють певні знання, традиції тощо. Сюди ж відноситься мнемонічна функція, що здійснює збереження у часі певної культурної інформації, забезпечуючи таким чином неперервність культурної традиції.

- Афективна, яка забезпечує засвоєння досвіду культури на емоційному рівні завдяки переживанню, що супроводжує процес взаємодії з текстами культури (насамперед, символічними та метафоричними). Переживання, у свою чергу, сприяє глибшому присвоєнню культурних цінностей, норм, традицій, які закладені у текстах культури.

- Розвивальна, за допомогою якої відбувається розширення дискурсивного простору особистості, тобто збагачення репертуару дискурсів, а також формування соціальної та культурної ідентичності особистості.

Соціокультурний світ можна, таким чином, розглядати як дискурсивний простір, що складається із окремих дискурсивних областей, які є основою для формування основних нарративів культури, які потім, по мірі розвитку особистості, трансформуються в особисті нарративні тексти. До таких дискурсивних областей, в яких формуються базові культурні наративи та сценарії, належать,

насамперед, література, ЗМІ, сім'я з її історіями та міфами, вікові, професійні та інші соціальні групи.

Тексти, що створюються у дискурсивному просторі культури, не просто дозволяють закарбувати у соціальній пам'яті найбільш значимі з точки зору культури події, а й дають змогу ранжувати їх за ступенем важливості, наділяти їх оцінювальними характеристиками, а також забезпечувати їхню трансляцію кожній окремій особистості – члену даної культури. Як наслідок, ті чи інші значимі культурні події починають сприйматися і як частина зовнішнього середовища, і як невід'ємна складова власне людського світу. При цьому дискурсивний простір, з одного боку, є умовою стабільності культури, оскільки створювані у ньому тексти є носіями культурної традиції. З іншого боку, створюються умови для виникнення нових культурних сенсів і, відповідно, породження нових культурних повідомлень [1].

У процесі засвоєння культурних наративів відбувається «вращення» особистості у наративну структуру, оскільки наратив є вираженням перетину індивідуального та соціального полюсів людського життя, дозволяючи на основі осмислення соціокультурного досвіду, співвіднесення його з досвідом особистим вибудовувати власну біографію, власну долю. Наративні шаблони структуровання життєвого досвіду стають життєвими шаблонами, згідно яких структуруються не лише оповіді, але й вчинки людей.

Постнекласична психологія тлумачить особистість як автора, оповідача та дослідника власного життя, суб'єкта, що намагається віднайти у ньому сенс та порядок. Як зазначає Т.Р. Сарбін, люди, з одного боку є авторами Я-наративів, з іншого – дійовими особами у просторі цих оповідацьких текстів, а отже багато особистісних феноменів є активними наративними реконструкціями [2]. Однією з провідних функцій створення та трансформації особистих історій є підтримка та розвиток ідентичності людини, розвиток уявлень про власне Я, а також здатність ефективнішого розуміння інших людей та продуктивної взаємодії з ними. Причому таке конструювання ідентичності особистості відбувається на основі культурних моделей – прочитаних текстів, оповідей інших людей, образів, поданих у засобах масової інформації тощо (докладніше про наративну ідентичність особистості див. у [3]).

Процес наративізації сприяє створенню смислового простору особистості, який можна визначити як складне інтегроване психологічне утворення, що є результатом розвитку особистості як активного творця власного життя, по суті, його автора. Цей смисловий простір забезпечує цілісність, автономність та сталість особистості, сприяє збереженню її ідентичності, а також створює умови для самопрезентації особистості, її захисту від маніпулятивних та будь-яких інших негативних впливів.

Для смислового простору особистості, що є результатом розуміння та інтерпретації життєвого досвіду, характерним є його подієва насиченість, що визначається кількістю подій, інтегрованих, осмислених людиною та відображених в її особистій історії. Маються на увазі події, що стали віхами на життєвому шляху людини, визначили її подальший життєвий шлях.

Смисловий простір розвиненої особистості характеризується також структурованістю та відкритістю, тобто узгодженістю особистих наративів, які вибудовуються у цілісний особистісний твір, особисту історію. Структурованість пов'язана насамперед із встановленням зв'язків між подіями та їх категоризацією за ступенем значимості для людини, що знаходить своє відображення у тексті автонаративу. Неструктурованість проявляється у поєднанні подій різного ступеня значимості або ж взагалі у неструктурованості особистих оповідей. Відкритість смислового простору проявляється у здатності особистості засвоювати та інтегрувати основні сенси соціуму та культури. При цьому важливим є й відсутність захисних форм інтерпретації зовнішніх впливів, що призводить до стагнації особистісного розвитку людини.

Близькою до структурованості є й цілісність смислового особистісного простору. Вона визначається спадкоємністю вражень минулого, теперішнього та майбутнього, при якому теперішнє розглядається як природній перехід від минулих подій до майбутніх. При такому сприйманні свого життєвого шляху людина бачить у своїх сьогodнішніх вчинках наслідки минулого досвіду та вплив майбутніх цілей.

З цілісністю смислового простору особистості тісно пов'язана така його характеристика, як широта часової перспективи та ретроспективи. Остання визначається тим, наскільки минулі події впливають на сьогodнішню поведінку людини, тобто наскільки вона усвідомлює минулий досвід та трансформує його у наративних текст. Перспектива визначається тим, наскільки плани, очікування, цілі впливають на реальну поведінку у теперішньому та на її актуальний автонаратив.

Однією з ключових характеристик розвиненої особистості є здатність активно управляти власним смисловим простором. Йдеться про здатність переосмислювати, переструктурувати свій життєвий досвід згідно мінливих життєвих обставин, а також відповідно до особистого наративу, життєвих планів, завдань та перспектив особистості.

Нами було виділено наступні соціокультурні особистісні проекти, які пропонуються культурою і відображені в її текстах:

- Homo faber (людина, що працює).
- Homo ludens (людина, що грає).
- Людина, що творить.
- Людина, що розвивається.
- Людина, що розмірковує (рефлексивна).
- Людина, що споживає.

На основі текстів культури та закладених у них соціокультурних проектах будуються персональні тексти, що відображують особистісний та життєвий проекти, а також можливі шляхи самоінтерпретації, самоосягнення та самоконструювання.

Провідними дискурсивними формами, в яких може втілюватися проект «Я», є наративи, міфи, легенди про себе, особистісні концепції, що створюють різноманітні «версії себе потенційного», програмуючи таким чином власний осо-

бистісний розвиток. При цьому, створюючи власний особистісний та життєвий проекти, людина ставить перед собою «завдання на смисл», у процесі розв'язання якого створює власну ментальну модель світу і самої себе, вибудовує власні життєві стратегії.

Інакше кажучи, самопроектування – це завдання для самої особистості (насамперед завдання на смисл), у процесі розв'язання якого людині слід осмислити себе, власну життєву ситуацію та перспективу, переглянути свою позицію у ціннісно-сміслових координатах, не лише інтерпретуючи та реінтерпретуючи свій життєвий досвід, а й саму себе. У свою чергу, реалізація особистісного проекту спрямована на впорядкування та визначення самого себе не лише для самоздійснення у соціальному світі, а й для саморозвитку, вибудовуванню власних канонів, нормативів, цінностей.

На основі викладених вище методологічних положень нами була визначена специфіка розуміння особистості, здатної до саморозвитку та самопроектування, яка складається з таких характеристик:

- Контекстуальність, чуттєвість до соціокультурних впливів, зануреність у соціокультурний контекст.

- Відкритість світу, довіра до нього, яка є результатом осмислення минулого досвіду та його спрямованості на майбутнє. Це, у свою чергу, дозволяє особистості конструювати себе, власну ідентичність, а також створювати життєві плани, програми, бачити життєві перспективи та діяти відповідно до них.

- Гнучкість, динамічність ментальної моделі світу, здатність її відгукуватися на зовнішні впливи й перебудовуватися відповідно до змін соціокультурного контексту. Ця характеристика особливо важлива у зв'язку з тим, що для сучасного суспільства все більш вираженою є тенденція до заміни соціальних та культурних норм певними соціальними практиками. Це, у свою чергу, означає, що культурні та соціальні метанаративи все більше заміщуються наративними практиками, тобто у сучасному соціокультурному просторі метарозповіді (метанаративи) поступаються місцем оповідуванню (рассказыванию) як наративному процесу. Тому ми маємо розвивати в особистості наративну компетентність, тобто здатність здійснювати ці наративні практики та вибудовувати на їх основі проекти особистісного зростання.

- Усвідомлення унікальності, своєрідності власного життя, розгляду його як неповторної особистої історії, вписаної при цьому у соціокультурний та історичний контексти. Ця характеристика дозволяє узгоджувати цінності особистості, соціуму і культури та трансформувати їх у власні ціннісні орієнтації, формуючи тим самим відчуття самоцінності власної особистості.

- Відносна незалежність від зовнішніх впливів при збереженні поваги до чужих життєвих історій та усвідомленні свого включення у соціокультурний контекст. Вона дозволяє усвідомити себе, свій досвід, вибудувати власну Я-концепцію, базуючись на культурних, сімейних та особистих історіях, а також діяти відповідно до цих уявлень.

- Вміння вибудовувати історію власного життя як неповторний відкритий особистісний твір. Ця ознака дозволяє людині мов би відсторонитися від нега-

тивних переживань, перевести спогади про травмуючі події у зовнішню історію, тим самим трансформуючи її у більш продуктивну історію, узгоджуючи таким чином травматичні та нетравматичні фрагменти досвіду, роблячи його несуперечливим. Якщо ж людина постійно «переживує» одні й ті ж теми, використовуючи тільки ті інтерпретаційні схеми, що дозволяють створити область релевантності, яка виключає травмуючі фрагменти досвіду, то досвід зовні може виглядати як несуперечливий, однак, при цьому бути стагнуючим, таким, що перешкоджає особистісному зростанню людини.

Висновки. Особистість у межах постнекласичного методологічного підходу передбачає тлумачення її як людини, здатної до самоосмислення та осмислення світу через засвоєння основних культурних дискурсів, розуміння та інтерпретації життєвого досвіду, а також переосмислення, трансформацію власного життєвого досвіду залежно від мінливих зовнішніх обставин, а також життєвих планів, завдань та перспектив особистості.

Самопроекування можна тлумачити як здатність особистості діяти за власним задумом, проектом, планом. Воно базується на інтерпретації та осмисленні попереднього особистого та соціокультурного досвіду, що здійснюється шляхом занурення у соціокультурний дискурсивний простір та створення власного смислового простору, який виступає як вагомий чинник особистісного зростання.

Провідними дискурсивними формами, в яких втілюється особистісний проект є наративи, міфи, легенди та концепції себе.

Список використаних джерел

1. Розин В.М. Личность как учредитель и менеджер «себя» и субъект культуры / В.М. Розин // Человек как субъект культуры. – М.: Наука, 2002. – С. 42 – 112.
2. Сарбин Т.Р. Нарратив как базовая метафора для психологии / Т.Р. Сарбин // Постнеклассическая психология. – 2004 – №1. – С. 6 – 28.
3. Чепелева Н.В. Нарративное конструирование идентичности личности / Н.В. Чепелева // Проблемы психологической герменевтики / Под ред. Чепелевой Н.В. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – С. 181 – 193.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Rozin V.M. Lichnost' kak uchreditel' i menedzher «sebj» i sub#ekt kul'tury / V.M. Rozin // Chelovek kak sub#ekt kul'tury. – М.: Nauka, 2002. – S. 42 – 112.
2. Sarbin T.R. Narrativ kak bazovaja metafora dlja psihologii / T.R. Sarbin // Postneklassicheskaja psihologija. – 2004 – №1. – S. 6 – 28.
3. Chepeleva N.V. Narativnoe konstruirovanie identichnosti lichnosti / N.V. Chepeleva // Problemy psihologicheskoy germenevtiki / Pod red. Chepelevoj N.V. – К.: NPU imeni M.P. Dragomanova, 2009. – S. 181 – 193.

Chepeleva N.V. The research of self-designing of personality in the context of post-non-classical psychology. The paper covers the problems of personality that are considered from the perspective of the post-non-classical methodological approach, which tends to construe personality as a cultural object formed through the processes of self-creation, self-designing and self-determination. The evidence is given that understanding and interpretation of socio-cultural and life experience promote the formation of personality as a discursive subject. Is shown that the main discursive forms, which may implement the personal design, are narratives, myths, legends about yourself, personal concepts.

Key words: post-non-classical psychology, personality self-designing, narrative, discourse, personal experience, sense, interpretation.

УДК 159.923

Анісімова А. О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЯННЯ САМОДЕТЕРМІНАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВНЗ

Анісімова А. О. Психологічні особливості сприяння самодетермінації професійного становлення майбутніх фахівців у ВНЗ. У статті запропонована комплексна програма сприяння самодетермінації професійного становлення майбутніх фахівців, що є одним із найважливіших завдань професійної підготовки студента у ВНЗ. Запропонована програма спрямована на розвиток позитивного самоствавлення, компетентності та самоефективності особистості, формування рефлексивної культури, здатності цілісного, творчого осмислення себе як суб'єкта власної життєдіяльності, особистісного та професійного саморозвитку та самореалізації. Здійснено перевірку ефективності запропонованої програми.

Ключові слова: професійне становлення, самодетермінація, самореалізація, професійна ідентичність, самоефективність, психологічне благополуччя особистості.

Анісімова А. О. Психологические особенности содействия самодетерминации профессионального становления будущих специалистов в ВУЗе. В статье предложена комплексная программа содействия самодетерминации профессионального становления будущих специалистов, что является одним из важнейших заданий профессиональной подготовки студента в ВУЗе. Предложенная программа направлена на развитие позитивного самоотношения, компетентности и самоэффективности личности, формирования рефлексивной культуры, способности целостного, творческого осмысления себя как субъекта собственной жизнедеятельности, личностного и профессионального саморазвития и самореализации. Осуществлена проверка эффективности предлагаемой программы.

Ключевые слова: профессиональное становление, самодетерминация, самореализация, профессиональная идентичность, самоэффективность, психологическое благополучие личности.

Постановка проблеми. Професійне становлення особистості у ВНЗ є важливим етапом професійної соціалізації особистості, який глибоко пов'язаний із процесами її саморозвитку та подальшої самореалізації. Реалізація ідей гуманістичної парадигми в освіті призвели до переосмислення цілей навчання у ВНЗ та висування на перший план проблему формування цінностей розвитку особистості майбутнього фахівця – суб'єкта професіогенезу.

Нажаль, психологічні механізми професійного зростання й умови успішності та психологічного благополуччя особистості в професійній діяльності не отримують належної уваги дослідників, зокрема зв'язок успішності особистості в професійній діяльності зі складовими безпечного соціального середовища фахівця, одним із основних якого є психологічне благополуччя особистості.

Сприяння самодетермінації професійного становлення майбутніх фахівців є одним із найважливіших завдань професійної підготовки студента у ВНЗ.

Ефективне сприяння професійній самодетермінації студентів до професійної діяльності забезпечується засобами цілеспрямованого психологічного впливу та розвитку взаємопов'язаних та надзвичайно важливих особистісних утворень: мотивації професійного становлення, самореалізації, смисложиттєвих орієнтацій, подальшого професійного самовизначення та цілепокладання сту-